

de la ciutat van rebre un diner perquè, en finir-se la processó, clamessin en veu alta: "Senyor ver Déu, misericòrdia!"

Bartomeu Fresch i Bartomeu Triter van retornar el 8 de juny, o sigui que, per un tan llarg trajecte i de 57 dies de durada, els calgué de caminar a l'entorn de 35 kilòmetres per dia, que no és pas poc. Foren rebuts en processó.

Però, en ésser de nou a Girona, no havia cessat el flagell de l'epidèmia, pel qual, a mitjans del mes de juliol, altra vegada es repetí la pelegrinació i amb les mateixes solemnitats de comiat i de retorn.

Més romiatges als anys 1505 i 1529

Semblaria que pogué haver-n'hi algun altre i, tal vegada, pel maig de 1490. Un altre, encara, l'any 1505, segons es despren d'un memorial llatí del què tot seguit farem referència. I un altre l'any 1529, que és el que, amb un màxim de detall, explica aquest document.

Durant el pontificat del bisbe Guillem-Ramon Boil, l'espectre de la fam espià de nou aquestes comarques. El cel negava el benefici de la pluja, des de feia mesos i mesos. Van fer-se pregàries, en una de les quals les relíquies de Sant Feliu, foren portades a Sant Feliu de Guíxols. La secada persistia quan els jurats de Girona, d'acord amb el bisbe, acordaren d'assumir per meitat les despeses necessàries a fi de que dos pelegrins anessin a Compostela. Foren elegits dos beneficiats de la catedral, de nom Bernat Isern i Antoni Bellver, als quals lliuraren 32 ducats d'or amb la comanda de que disposessin la celebració de misses a Montserrat i en altres esglésies, i d'oferir a la basílica de Sant Jaume un ciri de 4 ducats, "per no comparèixer a la presència del Senyor amb les mans buides".

La sortida fou pel dia 17 de març de l'any 1529, dimecres de Passió. Aquell memorial al qual al·ludíem, descriu amb una minuciositat extraordinària els actes litúrgics que van celebrar-se a la catedral, així com la benedicció de l'hàbit i el bordó dels dos pelegrins. I la processó que s'organitzà tot seguit i el seu itinerari: Plaça de Sant Feliu, carrer de les Ballesteries, cap al pont de pedra de Sant Francesc, al Mercadal..., sempre clamant "Senyor ver Déu, misericòrdia!". Als minyons de la ciutat també se'ls donà, a cada un, un diner d'almoïna, a l'igual que en 1483.

La tornada fou el dia 25 de maig i tan solemnia com la sortida, narrada així mateix amb tot detall en la susdita memòria, de la qual Villanueva en dóna el trasllat a l'apèndix 10 del volum 14 de l'obra ja esmentada.

Diríem que aquest va ésser el darrer romiatge a Santiago, en nom de Girona i del seu Capítol catedralici. En 1540, durant el pontificat del segon bisbe Margarit (1534-54), es parla de dos pelegrins més, però ambdós—solament de pas per Girona, on obtingueren la permissió de predicar a la catedral—eren eslaus i ja venien de Jerusalem. Sermonaren en el poc italià que sabien.

Des del segle XVI continuà l'afluència de pelegrins a Compostela, tant se val, com fins ho demostren les obres quantiosíssimes dels XVII-XVIII, per l'erecció de la façana de l'església jacobea i dels seus campanars, així com la de l'actual Consistori o Palau Raxoy, com a Seminari de Confessors, per poder atendre els romeus d'apartades nacions. Però, com dèiem al principi, l'època d'or dels pelegrinatges havia passat a la història. Es clausuraren, un a un, els hospitals i refugis de l'antic camí francès, alguns d'ells—avui—paradors de turisme. Sant Jaume de Compostela vingué perdent, poc a poc, el seu caràcter cosmopolita i avui, més que una realitat viva, és preadíssim estoig de les més belles recordances.

Excursionisme

Excursionejar. Fugir de tant en tant del brogit, deslliurar-se dels sorolls irritants, de les estridències dels motors amb rodes, de la polseguera, de les empentes i gaudir la sensació de que per unes hores sanejarem els pulmons, renovant-los i enfortint-los amb oxigen pur.

Desemboïrar el cervell de la monotonia quotidiana, transformant l'ambient en la variada harmonia policromada que ens brinden els camps, els ufanosos prats, les pinedes i boscúries, els cims elevats de les diferents alçàries, formes i colors de tantes muntanyes. Voldríem gronxar-nos en la il·lusió que hem aturat l'embestida de la fugaç cursa del temps, que ens emancipem de certs protocols socials i que lluny de la terra baixa se'ns concedeix la llibertat de pensar, de cantar, d'explicar-nos anècdotes, acudits i aventures sense el temor que ningú no ens escolti ni ens vigili. Expansió. Llibertat!

Són moments que ja sabem amb recança no podrem retenir ni guardar en un estoig; que les fotos es convertiran en papers esgrogueïts i es fondran com núvols en la barreja de records, fugint avall, avall..., com els rierols que anem trobant, sempre iguals, amb aigua diferent, encara que sembli la mateixa...

Emocionant epígraf, descobrint delirants diades d'esplais que resumeixen tota una època viscuda que flota oscil·lant, enlaire, com una dolça melodia llunyana obligada a l'ofrena d'uns pomells de magnòlies enllaçades amb pregàries de sentiment i afecte com a pòstum adéu. No podria deixar de reviuire tants admirats llocs d'etern encís que em guarden plàcides hores inoblidables amb tants bons amics absents.

La Missa del Gall a Núria, abans del cremallera, Puig-sacalm, Bassegoda, Mare de Déu del Mont, Rupit-Cantonigrós, Finestres, Falgars, Rocacorba, Baget-Oix, Les Salines, La Salut, El Far, Cabrera, Ntra. Sra. del Cos, Ull de Ter, La Molina, Puigmal, Canigó, Sta. Caterina, El Taga, Sant Pere de Roda, La Salut de Terrades, Els Angels, Sta. Maria de Queralp...

I amb l'èxtasi voluptuós dels indrets vivents i eterns, no mutilats, gairebé intactes, hi veig retrobats en la il·lusió voluble de la meua retina, les imatges enyorades que se'm perpetuen en camins i masies velles, ponts i rierols amb ribes encatiffades, ermites i santuaris, marges i prats que conviden al repòs i els cims estimats de muntanyes on havíem compartit la visió espectacular de tants bells horitzons de grandiositat i extensió per a meravellar-se, vinculat tot amb vells amics. Un tribut evocador com reliquiari sagrat vull concedir-los la senyoria d'acomiar-me'n, per ordre cronològic, de la seva desaparició, lamentant omissions involuntàries.

Lluís i Serafí Bassa, Josep Berga i Boada, Lluís Pujolar, Miquel i Rafel Sacrest, Joan Escarrà, Jaume Tenas, Tomàs Hostench, Joaquim Benet, Joan Guitart, Ramir Bover, Josep M.ª Mir Mas de Xexàs, Ramon Rovira, Fidel Quera, Josep Munteis, Josep Reixach...

Amb l'efusió cordial de tants records inesborrables, no puc ni vull recloure'm en l'inferior domini eixorc i material del no-res, com una vulgar carronya, i amb optimisme i esperança no fer el crit d'Adéu-siau!, sinó el d'A reveure! Fins a la Vall de Josafat!

Deixem, doncs, per més endavant poder entonar tots junts el "Cant dels Adéus". Encara és prematur.